

Josip Šiklič – Mario Bratulić, *Sv. Petar u Šumi u prošlosti i sadašnjosti*, Žminj – Sveti Petar u Šumi: Čakavski sabor Žminj; Općina Sv. Petar u Šumi, 2025., 160 str.

Sv. Petar u Šumi dobio je novu preglednu monografiju čiji su autori Josip Šiklič i Mario Bratulić, a naslov joj je *Sveti Petar u Šumi u prošlosti i sadašnjosti*. Tehnički je urednik izdanja David Ivić, lektorica Martina Šajina Ivetić, a recenzenti akademik Robert Matijašić i red. prof. dr. sc. Slaven Bertoša. Tiskana u nakladi od 600 primjeraka, većeg formata, na 160 stranica, ova je knjiga obogaćena vrlo uspješnim i kvalitetnim slikovnim priložima, u 11 poglavlja opisuje glavne kulturno-povijesne znamenitosti po kojima je mjesto danas poznato.

Pišući o povijesnim fragmentima, autori navode činjenicu da se Sv. Petar u Šumi sastoji od 27 razasutih zaselaka, okupljenih oko samostana koji se u latinskim dokumentima naziva *Monasterium Sancti Petri in Sylvis*. No nekad oko crkve i samostana nije bilo kuća jer se željelo sačuvati mir za redovnike. Osnivači samostana bili su benediktinci, a prvi pisani spomen o njemu potječe iz XII. stoljeća. Nije zabilježeno kada su se benediktinci iselili. Kao razlog spominje se kuga u XV. stoljeću, iako je zdanje vjerojatnije napušteno zbog nedostatka samostanskoga podmlatka. Kako god, 1459. car Fridrik III. predao ga je pavlinima iz samostana sv. Marije na Čepičkom jezeru. U XVIII. stoljeću u samostanu je djelovala ljekarna jer su se pavlini bavili liječenjem, vjerojatno biljem iz tamošnjega vrta. Habsburški car Josip II. zabranio je 1782. djelovanje reda pa se samostanska dobra prodaju na dražbi. Sredinom XX. stoljeća zdanje je već bilo znatno propalo, sve dok 1993. u njega nisu došli pavlini iz Poljske i udahnuili mu novi život.

Samostanski su sklop proučavali, opisivali i nacrtali razni istraživači istarske povijesti: Giacomo Filippo Tomasini, Prospero Petronio i Johann Weickhard Valvasor iz XVII. stoljeća, oni su podrobnije obrađeni u drugom poglavlju knjige. Na njihovim se crtežima vidi zdanje crkve i samostana te vrt koji je bio ograđen.

U poglavlju o stanovništvu općine autori ističu da je Sv. Petar u Šumi 1812. imao 680 žitelja, a prema prvom modernom popisu, onom habsburškom iz 1857., bilo ih je 847. Maksimalan je broj žitelja u svojoj povijesti mjesto imalo 1910.: bilo ih je 1217. Supetarci su se bavili poljoprivredom, krčenjem šuma, bili su i vrsni majstori i zidari. U naselju je 1964. otvoren pogon za uzgoj pilića i purana, a 1976. pogon tvrtke *Puris* iz Pazina, danas u vlasništvu tvrtke *Valipile*. Zanimljiv je bio popis žitelja iz 1971.: tada je bilo gotovo 100 % Hrvata. Prema podacima iz *Cadastre national de l'Istrie*, 1945. tri najčešća supetarska prezimena bila su Banovac, Bratulić i Turčinović, dok su 2001. to bila prezimena Pamić, Banovac i Turčinović. Zanimljivi su i mjesni obiteljski nadimci koje autori nabrajaju u ovom poglavlju.

U idućem je bloku teksta riječ o poznatim i nepoznatim Supetarcima te njihovim kratkim životopisima. Nabrojani su: sveučilišni profesor i akademik Josip Bratulić, svećenik i melograf Josip Bratulić (XIX. st.), zagrebački biskup Šimun Bratulić (XVI. – XVII. st.), knjižničarka Marija Cetina rođ. Kopitar, franjevac Barnaba Josip Hekić, svećenik i narod-

njak Liberat Sloković, teološki pisac i nakladnik Josip Turčinović, učiteljica Marija Zidarić, agronom Vjekoslav Zidarić, franjevac Franjo Aleksandar Zović te svećenik Josip Zović. Radi se osobama koje su rođenjem ili djelovanjem bile vezane za Sv. Petar u Šumi.

Navodeći obrazovne ustanove, autori spominju podatak da je 1857., u zgradi današnje općine, otvorena pučka škola, a 1909. izgrađena je nova školska zgrada. Od 1883. kao nastavni je jezik uveden hrvatski, a talijanski je opstao kao nastavni predmet. S dolaskom fašističke vlasti hrvatska se škola zatvara i uvodi se nastava na talijanskom jeziku. Nakon Drugoga svjetskog rata hrvatska se škola vraća, a 2003. otvorena je preuređena i dograđena školska zgrada. Mjesni dječji vrtić otvoren je 1962., kao podružnica odjeljenja dječjeg vrtića iz Pazina. U sklopu hrvatskoga narodnog preporoda u Istri u Sv. Petru u Šumi 1889. otvorena je hrvatska čitaonica. Prigodom 120. obljetnice osnutka, 9. svibnja 2009. održan je znanstveno-stručni skup na kojem se govorilo o knjižnici i mjestu.

Slijedi poglavlje o kulturno-povijesnom nasljeđu supetarskoga komuna. Autori spominju Supetarski ulomak, kameni natpis pisan glagoljicom, otkriven 1986. u zidu pavlinskoga samostana. Ističu činjenicu da je obnova crkve trajala od dolaska pavlina 1460. pa sve do ukinuća reda 1782. Oprema samostanske crkve visoke je umjetničke vrijednosti: spominju se oltari, propovjedaonice, ispovjedaonice, korske klupe, orgulje, sjedala na pjevalištu, oltarne slike itd. Posebice je važna crkva sv. Roka na groblju, koja je do 1783. bila župna.

U poglavlju o supetarskoj župi i njezinim župnicima donesen je njihov popis od XVII. stoljeća do danas. Opisana je *maša po starinski*, manifestacija nacionalne smotre glagoljaškoga i starocrkvenog pučkog pjevanja koja se održava od 2008., a nastoji afirmirati taj oblik tradicijske glazbe koji je kod nas jedan od najstarijih u Europi. Donesena je i kronika Mješovitoga crkvenog zbora Župe sv. Petra i Pavla, osnovanoga 1986., koji je nastupao na smotrama starocrkvenoga pučkog pjevanja, međunarodnim smotrama folkloru itd. Godine 1998. osnovan je i Dječji zbor »Marijine zvjezdice«, koji okuplja djecu od vrtićke dobi do 15 godina.

Opisujući kapelice, memorijalne spomenike manje veličine koji se obično nalaze uz putove ili na raskrižjima, autori navode činjenicu da su ih naručivali i podizali pojedinci i obitelji, a ponekad i manje seoske zajednice. Većina ih je jednostavna izgleda, rad mjesnih majstora. U Istri ih je najviše u središnjem dijelu, pa ih ima i oko Sv. Petra u Šumi. Podizale su se u XIX. stoljeću i do sredine XX. stoljeća. Neke su zavjetne, a neke posvetne. Opisujući Kalvariju ili Golgotu, spominju da termin označava brežuljak izvan jeruzalemskih zidina na kojem je razapet i umro Isus Krist. U Istri su se Kalvarije podizale u drugoj polovici XIX. i početkom XX. stoljeća. Rijetke su uz obalu, a česte u unutrašnjosti. Supetarska Kalvarija podignuta je 1880. na umjetnom humku i podzidana je kamenim zidom. Obnovljena je 2009. Pišući o Križnom putu oca Danijela Hekića, autori objašnjavaju da termin označava pobožnost u spomen Isusove muke i ima 14 postaja. Otvoren je 2019. u znak poštovanja, kao cjelogodišnji put duhovnosti, razmišljanja i molitve. Hekić je bio franjevac Male braće koji je zbog bolesti bio u invalidskim kolicima, ispovijedajući i dajući duhovne savjete.

U poglavlju o supetarskom etnografskom nasljeđu riječ je o narodnim pjesmama, koje je u XIX. stoljeću zabilježio Josip Bratulić. Supetarske poslovice zabilježio je, pak, u XX.

stoljeću tadašnji župnik Liberat Sloković. Just Ivetac zapisao je 15 supetarskih toponima, mjesnih imena koja označavaju naselja, šume, polja, doline, uzvisine itd. U dijelu teksta o tradicijskom životu mjesta opisana je obitelj s 21 djetetom, vršenje žita, proizvodnja vina, a istaknuta je i poznata narodna pjesma »U Sveten Petru gradu...«, koja ima više varijanata s drugim imenom naselja, a negdje se pjeva i kao lascivna rugalica.

Općinske manifestacije vezane su uglavnom za Sv. Petar u Šumi kao zavičaj kobasica. Radi se o tradiciji iz XVII. stoljeća kada su redovnici proizvodili kobasice. Prema sačuvanom receptu, samostanska kobasica imala je 40 % svinjetine, 30 % ovčetine i 30 % govedine, a sušila se u *lišijerama*. U mjestu danas postoji čak 6 registriranih proizvođača kobasica. Od manifestacija održavaju se: Međunarodni sajam »S klobasicom u Europu« (od 2013., organiziran i kao ljetni noćni sajam), u sklopu sajma Svjetsko prvenstvo u *nadivanju kobasica na beku* (od 2014.) te Svjetski dan istarske kobasice. Na sajmu se biraju vitezovi od kobasica. Od 2021. u naselju postoji i Prva hrvatska kuća od kobasica, muzejsko-galerijski prostor gdje se predstavlja popularni proizvod.

Sportski centar otvoren je 2023. kao jedan od najljepših u Istri i Hrvatskoj. U sklopu Centra izgrađen je Nacionalni centar pljočkanja, malonogometno igralište s umjetnom travom, a uređena je i polivalentna dvorana te dječji park.

Na kraju valja istaknuti da su autori, ukazujući na temeljna geografska, povijesna, etnološka, antropološka itd. obilježja Sv. Petra u Šumi, skladno ih uklopili u povijesni kontekst, osvrćući se na najznačajnije znamenitosti te dokazujući kako izvrsno poznaju problematiku o kojoj pišu. Knjiga je jednako namijenjena znanstvenicima-istraživačima, kao i najširoj čitateljskoj publici, ljubiteljima naše zavičajne povijesti. Ovaj sažet kompendijski pregled prošlosti i sadašnjosti sastavljen je profesionalnim znanjem i iskustvom profesora Josipa Šiklića i dr. sc. Marija Bratulića te predstavlja važan doprinos korpusu već postojećih zavičajnih monografija o istarskim mjestima. Jamac kvalitete rada svakako je i vrlo bogato dugogodišnje znanstveno, stručno, a svakako i izdavačko iskustvo profesora Josipa Šiklića. Knjiga je i poticaj za daljnja istraživanja nekih novih tema o Sv. Petru u Šumi.

Slaven Bertoša